

हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन

त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

बृष बहादुर छत्याल

त्रिभुवन विश्व विद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

२०६८

शोध निर्देशक
सहप्रा.डा. जीवेन्द्र देव गिरी

हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन

त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
बृष बहादुर छत्याल
त्रिभुवन विश्व विद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर
२०६८

त्रिभुवन विश्व विद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

मिति : २०६८/०२/३०

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत विश्व विद्यालय क्याम्पसका छात्र श्री बृष बहादुर छत्यालले त्रि.वि स्नातकोत्तर तह (एम्.ए) मा नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पारेको हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन नामक शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख प्रा. राजेन्द्र सुवेदी
२. शोध निर्देशक सहप्रा.डा. जीवेन्द्र देव गिरी
३. बाह्य परीक्षक श्री राजुमान डंगोल

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, एम्.ए. दोस्रो वर्षका विद्यार्थी श्री वृष बहादुर छत्यालले हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । मिहिनेतपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
सहप्रा.डा. जीवेन्द्र देव गिरी
शोधनिर्देशक
त्रिभुवन विश्व विद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

मिति : २०६८/०२/२४

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु सहप्रा.डा जीवेन्द्र देव गिरीको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको छु । आफ्नो व्यस्त समयका बीचमा पनि शोधपत्र तयारीका सन्दर्भमा स्नेहपूर्ण निर्देशन एवम ज्ञानवर्द्धक सल्लाह र सुभाषका साथ सहयोग गर्नुहुने श्रद्धेय गुरुप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । आवश्यक सल्लाह र सुभाष साथ सहयोग गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु आर.एम. डङ्गोलप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

मेरो शोध प्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्नका लागि अनुमति प्रदान गर्नु हुने विभागीय प्रमुख प्रा.राजेन्द्र सुवेदी र नेपाली विभागप्रति म आभार प्रकट गर्दछु ।

मेरो अध्ययनको यो क्षणसम्म सदैव प्रेम, प्रेरणा हौसला तथा आर्थिक टेवा पुऱ्याउनु हुने मेरा पूज्य पिता दान बहादुर छत्याल र ममताममी माता नानीकोइला छत्यालप्रति ऋणी छु ।

मेरो यस शोधकार्यलाई पूर्ण गर्न विभिन्न सामाग्री उपलब्ध गराई आवश्यक सूचना समेत प्रदान गर्नु हुने मित्रहरूलाई धन्यवाद दिन्छु । त्यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्दा सहयोग गर्ने दिदी केलसरा शाही, भाइ अकिल शाही र भान्ज सुरेन्द्र ब. शाही प्रति धन्यवाद दिन्छु । यसैगरी यस शोधपत्रलाई शुद्धताका साथ टङ्कण गर्ने सहदेव महर्जन प्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रलाई आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग समक्ष पेश गर्दछु ।

मिति: २०६८/०२/२४

शैक्षि सत्र: २०६५-०६८

रोल नं.: ९६२००६८

वृष बहादुर छत्याल

विषय सूची

पहिलो परिच्छेद : शोध परिचय	१-५
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्या कथन	१
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ अध्ययनको औचित्य	४
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.७ शोधविधि	४
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	५
दोस्रो परिच्छेद : हुम्ला जिल्लाको परिचय	६-१४
२.१. नामकरण	६
२.२. भौगोलिक अवस्था	६
२.२.१. उच्च हिमाली क्षेत्र	७
२.२.२. उच्च पहाडी क्षेत्र	७
२.२.३. पहाड तथा नदीको बेसी क्षेत्र	७
२.३. ऐतिहासिक अवस्था	८
२.४. सामाजिक अवस्था	८
२.५. आर्थिक अवस्था	१०
२.६. धार्मिक र सांस्कृतिक अवस्था	११
२.७. शैक्षिक अवस्था	१२
२.८. यातायातको अवस्था	१२
२.९. सञ्चारको अवस्था	१३
२.१०. स्वास्थ्यको अवस्था	१३
२.११. निष्कर्ष	१४

तेस्रो परिच्छेद : हुम्ली लोकगीतको परिप्रेक्ष्यमा देउडा गीत	१५-२१
३.१ लोकगीतको परिचय	१५
३.२ हुम्ली लोकगीतका प्रकार	१६
३.२.१ धमारी गीत	१६
३.२.२ भुवोगीत	१६
३.२.३ हुड्क्या गीत	१८
३.२.४ देउडा गीत	१९
३.२.५ बालगीत	१९
३.२.६ कर्मगीत	२०
३.३ निष्कर्ष	२१

चौथो परिच्छेद : हुम्ली देउडा गीतको वर्गीकरण र विश्लेषण	२२-६९
४.१ देउडा गीतको परिचय	२२
४.१.१ संरचनाका आधारमा वर्गीकरण	२२
४.१.१.१ पहिलो संरचना	२३
४.१.१.२ दोस्रो संरचना	२३
४.१.१.३ तेस्रो संरचना	२३
४.१.१.४ चौथो संरचना	२३
४.१.२ थेगोका आधारमा वर्गीकरण	२३
४.१.२.१ थेगो रहितका देउडा गीत	२४
४.१.२.२ थेगो सहितका देउडा गीत	२४
४.१.३ प्रस्तुतिका आधारमा वर्गीकरण	२५
४.१.३.१ एकल गायन	२५
४.१.३.२ एक एक जनाको दोहोरी गायन	२६
४.१.३.३ सामूहिक गायन	२६
४.१.४ विषय वस्तुका आधारमा वर्गीकरण	२८
४.१.४.१ प्राकृतिक देउडा गीत	२९
४.१.४.२ अर्थ सम्बन्धी देउडा गीत	२९

४.१.४.३ सामाजिक रीतिरिवाज सम्बन्धी देउडा गीत	३०
४.१.४.४ विविध विषय सम्बन्धी देउडा गीत	३१
४.२ विश्लेषण	३१
४.२.१ विषय वस्तुका दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	३१
४.२.१.१ सामाजिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	३१
४.२.१.२ धार्मिक र सांस्कृतिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	३९
४.२.१.३ आर्थिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	४६
४.२.१.४ प्राकृतिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	५१
४.२.१.५ वैचारिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	५५
४.२.१.६ मनोवैज्ञानिक दृष्टिकोणबाट विश्लेषण	५९
४.२.२ काव्यात्मक कोणबाट विश्लेषण	६२
४.२.२.१ रस भावका आधारमा विश्लेषण	६२
४.२.२.२ अलङ्कारका आधारमा विश्लेषण	६६
४.२.३ मौलिकताका कोणबाट विश्लेषण	६७
४.२.३.१ स्थानीय भूगोलका आधारमा विश्लेषण	६७
४.२.३.२ स्थानीय भाषाका आधारमा विश्लेषण	६८
पाँचौं परिच्छेद : उपसंहार	७०-७२
५.१ सारांश	७०
५.२ प्राप्ति	७०
५.३ भावी अध्ययनका लागि शीर्षक	७२
परिशिष्टहरू	७३-७९
परिशिष्ट क	७३
परिशिष्ट ख	७७
परिशिष्ट ग	९३
परिशिष्ट घ	९४
परिशिष्ट ङ	९५
सन्दर्भ ग्रन्थ सूची	८०

हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन

- बृष बहादुर छत्याल २०६८

हुम्ला जिल्लामा प्रचलित देउडा गीतको अध्ययन

- बृष बहादुर छत्याल २०६८